

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

การแก้ไขปัญหามลพิษในพื้นที่สูงของทางราชการที่ผ่านมา แม้จะประสบผลสำเร็จระดับหนึ่งแต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร หลายปัญหายังคงดำรงเหลืออยู่และมีแนวโน้มที่จะมีความรุนแรงเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2532 กำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับชาวเขาและการปลูกพืชเสพติดและแนวความคิดในการจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาชนบท สิ่งแวดล้อมและการควบคุมพืชเสพติดบนที่สูง และมอบหมายให้สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติรับไปอำนวยการและประสานการปฏิบัติระหว่างส่วนราชการที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปตามนโยบายและแนวความคิด

สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ ได้ร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหามลพิษ จัดทำแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาชนบท สิ่งแวดล้อมและการควบคุมพืชเสพติดบนที่สูง พ.ศ.2535 – 2539 ขึ้นมาเพื่อใช้เป็นกรอบในการปฏิบัติงานและเป็นแผนชี้้นำการปฏิบัติที่ชัดเจนในการพัฒนาพื้นที่สูง ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2535

ผลการพัฒนาที่ผ่านมาในช่วงแผนแม่บทฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2535 – 2539) การแก้ไขปัญหามลพิษบนพื้นที่สูง หน่วยงานต่าง ๆ ได้เข้าไปดำเนินการเพิ่มขึ้นแต่พื้นที่เป้าหมายในการพัฒนายังไม่เด่นชัด เนื่องจากในช่วงแผนแม่บทฉบับที่ 1 กิจกรรมส่วนใหญ่เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้น โดยกรมพัฒนาที่ดินรับผิดชอบทางด้านกายภาพ กรมประมงและกรมประมงรับผิดชอบด้านเศรษฐกิจและสังคมเพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพิจารณาจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่สูงระดับจังหวัด ซึ่งในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) พื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาได้กำหนดอย่างเด่นชัด โดยแบ่งประเภทชุมชนบนพื้นที่สูงเป็นกลุ่ม 1,2,3 และ ตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้และมีการวางแผนการใช้ที่ดิน กำหนดที่ดินทำกินตามความเหมาะสมของที่ดิน

ในช่วงปีงบประมาณ 2539 สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ ได้ร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ยกร่างแผนแม่บทพื้นที่สูง ฉบับที่ 2 มีวัตถุประสงค์ให้ชุมชนบนพื้นที่สูงที่ยังไม่ได้รับการลงสัญชาติไทย ให้ได้รับการลงสัญชาติไทยและรับรองสิทธิตามกฎหมาย ตลอดจนสถานภาพทางกฎหมาย ให้ชุมชนบนพื้นที่สูงมีถิ่นฐานมั่นคงถาวรและจัดระเบียบการปกครองถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของทางราชการ โดยมุ่งกำหนดขอบเขตความชัดเจนของการอนุญาตให้ใช้พื้นที่ป่าอนุรักษ์แก่

ชุมชนบนพื้นที่สูงที่อยู่ในเขตป่าดงดิบ และได้รับการพัฒนาตามศักยภาพและโอกาสที่เหมาะสมตามประเภทของกลุ่มบ้าน

ด้วยเหตุนี้ ทางกรมพัฒนาที่ดินจึงได้จัดโครงการพัฒนาที่ดินชุมชนบนพื้นที่สูงขึ้น โครงการนี้จะขึ้นเพื่อมุ่งไปที่หมู่บ้านที่เป็นการตัดไม้ทำลายป่าการทำไร่เลื่อนลอย ก่อให้เกิดการชะล้างพังทลายของดินและปัญหาสาเหตุดิน

หมู่บ้านม่วงกาญจน์ ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ทางกรมพัฒนาที่ดินได้เห็นปัญหาและสภาพของพื้นที่ซึ่งเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้จึงได้นำโครงการนี้เข้ามาดำเนินการในหมู่บ้านเพราะเห็นว่าได้ประสบปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นโดยได้ดำเนินโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนชาวเขาพื้นที่สูง การจัดทำแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาชุมชนสิ่งแวดล้อมทรัพยากรป่าไม้ยั่งยืนยังการบูรณาการทำลายป่าแหล่งต้นน้ำลำธาร สาธิตและถ่ายทอดเทคโนโลยีพัฒนาที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดินให้สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจและสังคมให้ดีขึ้น

จากโครงการดังกล่าวนี้ กรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการ ซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินการนี้ เกษตรกรที่ร่วม โครงการและร่วมการปฏิบัติงานของ โครงการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการและเป้าหมาย เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุก ๆ ด้านของหมู่บ้าน ดังนั้นผู้วิจัยสนใจที่ศึกษากลุ่มเกษตรกรเพื่อประเมินผลโครงการพัฒนาที่ดินชุมชนบนพื้นที่สูงของกรมพัฒนาที่ดิน จากนั้นนำผลการศึกษาของโครงการไปสู่เกษตรกรในพื้นที่อื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินผลโครงการพัฒนาที่ดินชุมชนบนพื้นที่สูง ณ บ้านม่วงกาญจน์ ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย กรมพัฒนาที่ดิน ปี 2543
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อโครงการ
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานตามโครงการและข้อเสนอแนะจากเกษตรกรเพื่อพัฒนาโครงการ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงผลการดำเนินโครงการพัฒนาที่ดินชุมชนบนพื้นที่สูง ที่ถูกต้องและเหมาะสม สามารถนำรูปแบบของโครงการ ไปถ่ายทอดให้เกษตรกรในพื้นที่อื่นต่อไปได้

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยจะดำเนินการภายใต้ขอบเขตต่อไปนี้

ศึกษาเฉพาะเกษตรกร จำนวน 55 ราย พื้นที่ทำการเกษตร 400 ไร่ บ้านม่วงกาญจน์ ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ของโครงการพัฒนาที่ดินชุมชนบนพื้นที่สูง กรมพัฒนาที่ดิน

นิยามศัพท์

1. โครงการพัฒนาที่ดินชุมชนบนพื้นที่สูง หมายถึง โครงการพัฒนาที่ดินชุมชนบนพื้นที่สูงโดยกรมพัฒนาที่ดิน บ้านม่วงกาญจน์ ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย
2. การชะล้างพังทลายของดิน หมายถึง การถูกกัดเซาะและพัดพาไปของดินจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง โดยตัวการที่ก่อให้เกิดการกัดเซาะพังทลาย 2 ชนิด คือ ลมและน้ำ
3. การอนุรักษ์ดินและน้ำ หมายถึง การใช้ที่ดินอย่างชาญฉลาด ถูกต้องและเหมาะสม โดยคำนึงถึงการป้องกันการชะล้างพังทลายของดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ของดินอยู่ได้นาน มีการสงวนน้ำไว้ให้ดินมีความชุ่มชื้นอยู่เสมอ แทนที่จะปล่อยให้สูญหายไป นอกจากนี้ยังคลุมไปถึงการปรับปรุงและฟื้นฟูดินต่าง ๆ ที่เสื่อมโทรมให้กลับนำมาใช้ประโยชน์ได้อีก
4. เกษตรกร หมายถึง ราษฎรที่ประกอบอาชีพการเกษตร ได้แก่การปลูกพืชเลี้ยงสัตว์
5. ขนาดพื้นที่ของครอบครัว หมายถึง ที่ดินถือครองที่มีเอกสารสิทธิ์ที่ใช้ทำการเกษตรมีหน่วยวัดในตารางวาหรือไร่
6. การสร้างคันดินกั้นน้ำ หมายถึง เป็นการสร้างคันดินขวางความลาดเทของพื้นที่แบ่งพื้นที่ออกเป็นช่วง ๆ เป็นการลดความยาวของความลาดเท ลดปริมาณและชะลอความเร็วของน้ำไหลบ่าหน้าดิน ช่วยเก็บกักน้ำและระบายน้ำ
7. อาคารชะลอความเร็วของน้ำ หมายถึง การก่อสร้างสิ่งกีดขวางเพื่อป้องกันการกัดเซาะ หรือการชะล้างพังทลายแบบร่องลึก โดยการสร้างขวางเป็นช่วง ๆ ในร่องน้ำที่เกิดจากการกัดเซาะ เพื่อชะลอความเร็วของน้ำ ช่วยให้เกิดการตะกอนทับถมในร่องน้ำทำให้ร่องน้ำตื้นเขินสามารถนำมาใช้ประโยชน์ต่อไปได้
8. การพัฒนาที่ดิน หมายถึง การกระทำใด ๆ ต่อดินหรือที่ดิน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของดินหรือที่ดิน หรือเพิ่มเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้สูงขึ้น และหมายความรวมถึงการปรับปรุงดินหรือที่ดินที่ขาดความสมบูรณ์ตามธรรมชาติ หรือขาดความอุดมสมบูรณ์เพราะการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อรักษาคุณลักษณะธรรมชาติหรือเพื่อความเหมาะสมในการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม